

Välfärd

SCB

Statistiska centralbyrån · Statistics Sweden

FÖRDEL att vara född tidigt på året

- Allt fler unga i världen kan läsa och skriva
- Endast var fjärde i Sverige vill ha euron
- Vi är allt äldre när vi gifter oss

Nr 3
2011

utges av
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
med syfte att i lättillgänglig form presentera och
analysera aktuell statistik om välfärd, arbets-
marknad, utbildning och befolkning. Tidskriften
är öppen för bidrag från experter såväl inom
som utanför SCB. Författarna svarar själva för
åsikter som framförs.

© 2011, Statistiska centralbyrån
Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

Redaktion

Alexandra Kopf Axelman	08-506 943 51
Chefredaktör	
Susanne Ekholm	08-506 945 97
Johan Eklund	45 38
Anna Nyman	45 94
Hans Heggemann	019-17 68 10
Kenny Petersson	65 62
Åsa Westlund, layout, diagram	08-506 949 15

Redaktionsråd

Stina Andersson, ansvarig utgivare
Christina Cronsjoe
Eva Hagsten
Marie Haldorson
Kjell Jansson
Jens Olin

Adress

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

Prenumerationer

SCB, Publikationstjänsten
701 89 Örebro
Tfn: 019-17 68 00
Fax: 019-17 64 44
E-post: publ@scb.se
Prenumerationspris 2011
helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto:
Mostphotos

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

ISSN 1654-6710 (online)
ISSN 1651-6710 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2011-A05T11103_pdf (pdf)

SCB Tryck Örebro, oktober 2011

Å andra sidan

Varför blev det som det blev? Det har man ju alltid velat veta. Kan det bero på när på året jag är född? Det finns i alla fall visst statistiskt stöd för det. Det är skönt att äntligen ha fått en ursäkt till varför jag aldrig blev någon fotbollsstjärna! Men det förstås, Zlatan är ju född ännu senare på året än jag. Sanningen är väl den att statistik inte funkar åt det hållet. Den säger inget om en enskild människa. Jag får hitta en annan ursäkt för min bristande talang på fotbollsplanen.

MEN ÅT ANDRA HÅLLET funkar statistiken. Den kan berätta mycket om människor när vi klumpar ihop dem till grupper. I det här numret av Välfärd får vi till exempel reda på hur massor av förälskade par tagit beslut om när de ska gifta sig och hur det sedan blivit ett mönster som förändrats över tid.

SVENSKA FOLKET HAR EN GÅNG beslutat att Sverige inte ska vara med i eurosamarbetet. Men sympatierna svänger friskt.

I november 2009 var stödet för euron som störst, men idag står sig beslutet från folkomröstningen 2003 stadigare än någonsin.

MASSOR AV FÖRÄLDRAR VÄRLDEN över har också beslutat att skicka sina barn till skolan. Tillsammans har de summerat till en hoppingivande ökning av barn som får utbildning. Störst utrymme för ökning fanns för flickor i Afrika och Sydasiens och där är också ökningen störst. Det bådargott inför framtiden.

PÅ SCB HAR VI OCKSÅ tagit ett beslut: Att fira att Arbetskraftsundersökningarna fyller 50 år. Det blir ingen statistik av det, men väl ett intressant seminarium. Du får några smakbitar från det i detta nummer av Välfärd.

alexandra.kopf.axelman@scb.se

Innehåll

Fler barn i världen går i skolan.....	3
Barn från övre medelklassen blir föräldrar sent i livet	6
Vanligt med sommarbröllop	8
Minskat stöd för euron i Sverige.....	10
Idrotts- och friluftsföreningar: Många män bland medlemmarna	12
Januaribarn mer framgångsrika.....	14
Fler brott i områden med stor genomströmning	18
Statistikskolan: Villande jämförelser	20
Att åldras med behag: Arbetskraftsundersökningarna 50 år.....	22
Studenter mer benägna att lämna högskolan i goda tider	24
Notiser	26
Baksidan: Populärt att gifta sig i storstäder	

Foto: iStockphoto

Andel flickor och pojkar som är inskrivna i skolan i olika länder 2007-2009

- 97,2 - 100
- 92,9 - 97,2
- 85,5 - 92,9
- 73,0 - 85,5
- 36,9 - 73,0
- Uppgift saknas eller är äldre än 2007

Skolåldern avser barn i den ålder då de normalt går i grundläggande utbildning ungefär motsvarande de 6 första åren i den svenska grundskolan. För Sverige gäller det barn i åldern 7-12 år. Anledningen till att värdet för Sverige är lägre än för flera andra länder som liknar oss är att barn i Sverige kan börja skolan vid 6 eller 7 års ålder. Det medför att en del 12-åringar går i årskurs 7, dvs. att de inte längre går i de sex första årskurserna.

Fler barn i världen GÅR I SKOLAN

FN har som mål att alla barn ska få möjlighet att gå i skolan senast år 2015. I dag är 90 procent av världens barn inskrivna i skolan. Flest barn som inte går i skolan finns i Afrika söder om Sahara. Samtidigt är det där andelen skolbarn ökat mest.

Barns rätt till utbildning beskrivs i FN:s barnkonvention. Där står bland annat att alla barn ska ha tillgång till en obligatorisk och kostnadsfri grundutbildning. I Sverige är det självklart att alla barn får

gå i skolan, och vi har skolplikt för barn mellan 7 och 16 år. I andra länder ser situationen annorlunda ut. I många länder är det fortfarande en stor andel barn, speciellt flickor, som inte får möjlighet att gå i skolan.

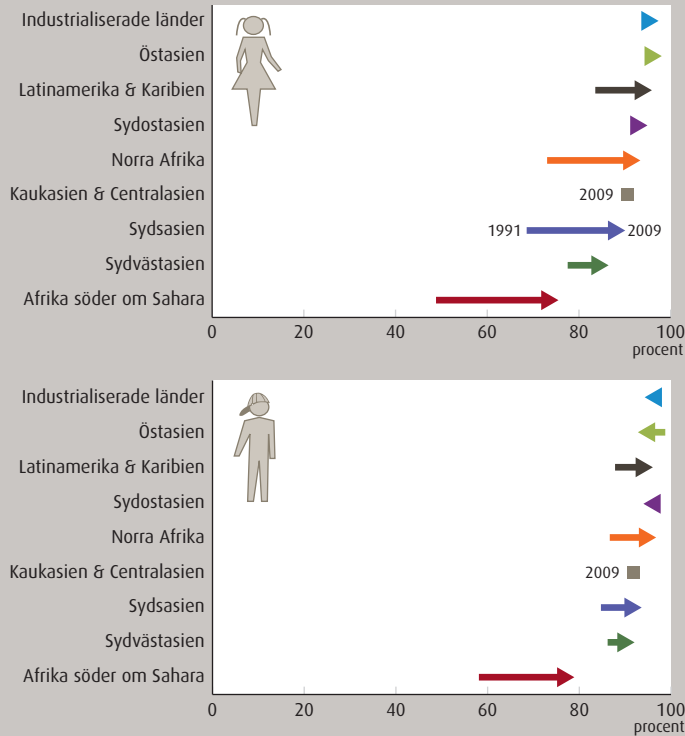
UTBILDNING ÄR VIKTIGT som en väg ut ur fattigdom och utsatthet. Med en utbildning har barnen lättare att senare kunna få ett arbete och försörja sig. Genom skolgång kan barnen också skyddas från barnarbete, och genom att lära sig läsa och skriva kan de bättre ta tillvara sina rättigheter.

I samband med millennietoppmötet år 2000 beslutades om åtta mål för FN:s arbete under åren fram till 2015. Ett av målen är att alla barn ska få

gå i skolan – både pojkar och flickor ska fullfölja en grundläggande utbildning. Målet är att alla ska få gå i skolan upp till den nivå som ungefär motsvarar årskurs 6 i det svenska skolväsendet. För att mäta hur långt man kommit för att nå detta mål används tre olika indikatorer: andel barn som är inskrivna i grundläggande utbildning, andel av de barn som börjat skolan som fullföljer hela den grundläggande nivån

Andelen skolbarn ökar mest i Afrika söder om Sahara

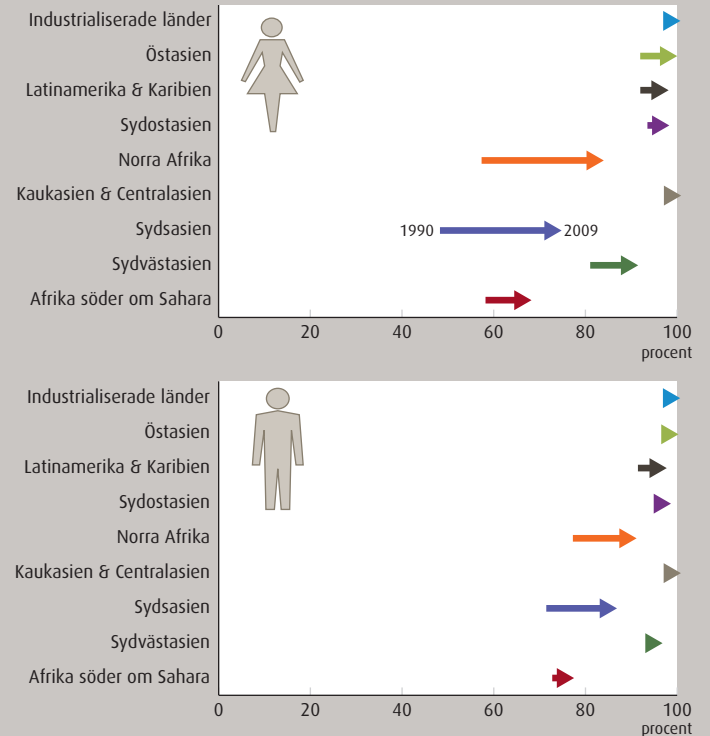
Andel flickor och pojkar i skolåldern som är inskrivna i skolan i olika regioner, 1991 och 2009

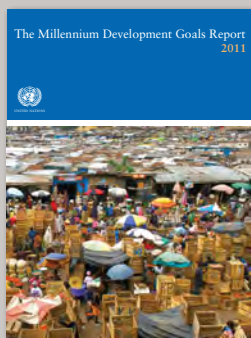
I stora delar av världen får numera de flesta barn en grundläggande utbildning motsvarande de första 6 åren i den svenska grundskolan.

Läskunnigheten ökar mest i södra Asien och norra Afrika

Andel läs- och skrivkunniga unga, 15-24 år. Olika regioner, år 1990 och 2009

Tack vare en medveten satsning på utbildning för alla har läskunnigheten bland unga förbättrats.

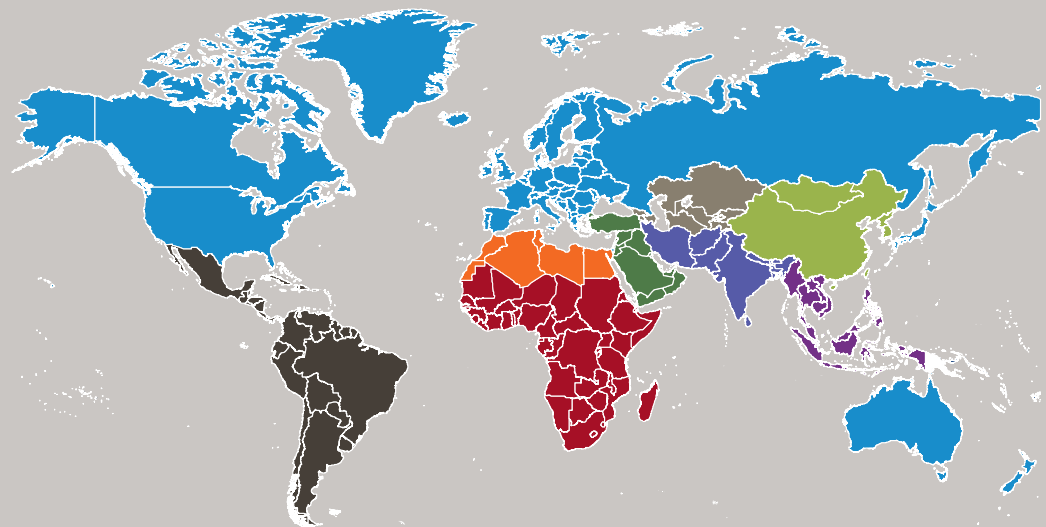

Lästips

The Millennium Development Goals Report 2011
FN, 2011

www.un.org/millenniumgoals/reports.shtml

Skolåldern avser barn i den ålder då de normalt går i grundläggande utbildning ungefär motsvarande de 6 första åren i den svenska grundskolan. För Sverige gäller det barn i åldern 7-12 år.

Regionindelning

- Industrialiserade länder
- Afrika söder om Sahara
- Sydostasien
- Kaukasien och Centralasien
- Östasien
- Sydvästasien
- Latinamerika

- och andel unga 15–24 år som är läs- och skrivkunniga.

NÄR DET GÄLLER målet att alla barn ska gå i skolan har det gjorts stora framsteg de senaste åren. Mellan år 1999 och 2009 minskade antalet barn i världen i de lägre grundskoleåldrarna som inte går i skolan från 106 till 67 miljoner. I dag är nära 90 procent av barnen i dessa åldersgrupper inskrivna i skolan. Barn som är fattiga, eller som lever i länder som är inblandade i krig eller konflikter, går mer sällan än andra barn i skolan. Det är vanligare att pojkar går i skolan än att flickor gör det. Under de senaste tio åren har dock ökningen gått fortare bland flickor än bland pojkar. Bland de barn som inte går i skolan har andelen flickor minskat från 58 till 53 procent.

DET ÄR STORA SKILLNADER mellan olika delar av världen när det gäller hur stor andel av barnen som går i skolan. Afrika söder om Sahara är den region där lägst andel barn går i skolan. Nära hälften av de barn som inte går i skolan, 32 miljoner, bor i detta område. Samtidigt är det just där som de största framstegen har skett. Sedan 1991 har andelen barn som går i skolan ökat från 54 till 76 procent. I många av de länder där ökningen gått snabbt är en bidragande orsak att man tagit bort skolavgifterna.

Det är inte alla barn som börjar skolan som går klart sin utbildning. I industrialiserade länder slutför nära 98 procent

de första grundläggande skolåren, jämfört med 87 procent i utvecklingsländer. I de minst utvecklade länderna avslutar ungefär sex av tio barn som börjat skolan en grundläggande utbildning. Samtidigt är det i dessa länder som de största framstegen gjorts, då nivån ökat från 40 till 61 procent sedan år 1991.

MAN MÄTER ÄVEN hur stor del av världens unga (15–24 år) som är läs- och skrivkunniga. Andelen som kan läsa och skriva har ökat från 83 till 89 procent sedan år 1990. De största framstegen har skett i norra Afrika och sydasien, där ökningen har varit 19 respektive 20 procentenheter. Även i Afrika söder om Sahara har det skett en kraftig ökning, men trots detta har regionen lägst andel läs- och skrivkunniga, 72 procent. Bland unga som saknar grundläggande läs- och skrivkunnighet bor 90 procent i sydasien (65 miljoner) och i Afrika söder om Sahara (47 miljoner).

I många områden krävs mycket arbete innan målet

FN:s millenniemål

Vid millennietoppmötet år 2000 ställde sig världens stats- och regeringschefer bakom den så kallade millenniedeklarationen som slår fast vilka värderingar och målsättningar FN ska arbeta efter. Utifrån deklARATIONEN har åtta millenniemål formats. Till varje mål hör delmål och indikatorer som används för att mäta och jämföra hur arbetet med att uppnå målen går. Meningen är att samtliga mål ska uppnås till år 2015. Startår för jämförelser över tid är år 1990.

MILLENNIEMÅL 2 RÖR UTBILDNING och syftar till att alla barn ska få gå i skolan, både pojkar och flickor, och slutföra en grundläggande utbildning. Målet är att alla barn ska få en så kallad primärskoloutbildning. Det motsvarar de 6 första årskurserna i den svenska grundskolan. Målet följs upp genom tre olika indikatorer:

- Andel barn i primärskoleåldern som är inskrivna i skolan.
- Andel av de barn som börjat skolan som går klart hela primärskolan.
- Andel unga 15–24 år som är läs- och skrivkunniga.

FAKTA

om skolgång för alla barn kan uppnås. Samtidigt är det i de områden där störst förändringar krävs som utvecklingen har gått fortast. Inte minst har andelen flickor i skolan ökat i de regioner där skillnaderna mellan könen varit störst. ■

Författare

Anna Nyman arbetar med social välfärdsstatistik på SCB
tfn: 08-506 945 94
e-post: anna.nyman@scb.se

Barn från övre medelklassen – blir föräldrar sent i livet

Social bakgrund påverkar *när* i livet vi blir föräldrar. En del av det kan förklaras av att barn till högutbildade själva läser vidare och därför blir föräldrar senare i livet. Mycket av effekten av social bakgrund kvarstår dock även om vi tar hänsyn till individens egen utbildning.

I Sverige blir mer än 80 procent någon gång föräldrar. Den sociala bakgrunden har inte så stor betydelse när det kommer till andelen som någon gång blir föräldrar. I slutet av de barnafödande åldrarna har ungefär lika stor andel inom alla samhällsklasser blivit föräldrar. Skillnaden mellan individer med olika social bakgrund är istället vid vilken ålder man blir förälder för första gången. Frågan om att bli förälder är följaktligen för det stora flertalet inte en fråga om, utan istället en fråga om när.

Social bakgrund definieras här som föräldrarnas samhällsklass och det mått som används är SEI (socioekonomisk indelning) som huvudsakligen bygger på yrke. Individer kan vara socialt rörliga och har i så fall i vuxen ålder en annan social klass än sina föräldrar.

GIVETVIS PÅVERKAS INDIVIDER av flera faktorer i sitt beslut att bli förälder. Förutom en lämplig partner väljer de flesta att avsluta sina studier och att ha en fast anställning innan de blir föräldrar. Utbildning är kanske det som tydligast senarelägger beslutet att bli förälder. Oavsett nivå på utbildningen har de som för tillfället studerar en lägre sannolikhet att bli föräldrar. Utbildning leder följaktligen generellt till senare föräldraskap.

Sambandet mellan föräldrars och barns utbildningsnivå är väldokumenterad. Sedan tidigare vet vi att det finns en social snedrekrytering till högre utbildningar i Sverige. Barn från arbetarklasshem går i mindre utsträckning vidare till eftergymnasiala utbildningar och omvänt är barn från övre medelklassen överrepresenterade på universitet och högskolor. Eftersom eftergymnasiala studier generellt

senarelägger beslutet att bli förälder är sannolikheten att bli förälder i yngre åldrar högre för individer med arbetarklassbakgrund.

SANNOLIKHETEN att bli förälder är upp till 28 års ålder högre för de med föräldrar som tillhör arbetarklassen. Omkring 30-årsåldern är sannolikheten högst bland de med lägre medelklassbakgrund och efter 35 år sannolikheten att bli förälder högst bland de med övre medelklassbakgrund. En anledning till att de som har en bakgrund i medelklassen får första barnet senare skulle kunna vara att dessa individer i större utsträckning har längre utbildningskarriärer än sina jämnåriga från arbetarklasshem.

Genom att ta med information om både individens egen utbildningskarriär och om individens föräldrars samhällsklass, kan vi besvara frågan om social bakgrund spelar någon roll för när i livet vi blir föräldrar, även när vi kontrollerar för

den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

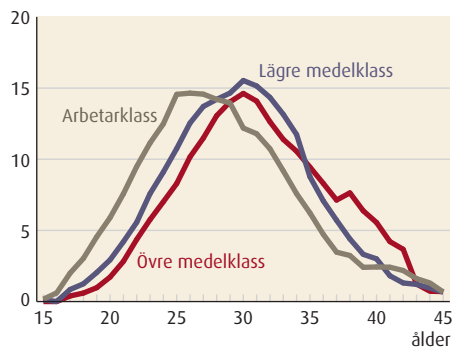
FÖR ATT KONTROLLERA hur mycket av skillnaderna i när man får barn som beror på den egna utbildningsnivån görs en så kallad multivariat livsförloppsanalys. Resultaten i livsförloppsanalysen presenteras som relativa risker. Eftersom skillnaden i andel som någon gång blir förälder är relativt små mellan de olika grupperna av social bakgrund uttrycker de relativa riskerna framför allt hur snabbt man blir förälder beroende på sin sociala bakgrund.

Ett tydligt exempel på när relativa risker uttrycker när något kommer inträffa snarare än om det kommer att inträffa kan tas från forskningen om rökning och dödlighet. Den relativa risken att dö är signifikant högre för rökare jämfört med icke-rökare, trots att alla i slutändan dör. Situationen är snarlik i fallet med att bli förälder. I samtliga tre grupper av social

Yngre föräldrar i arbetarklass

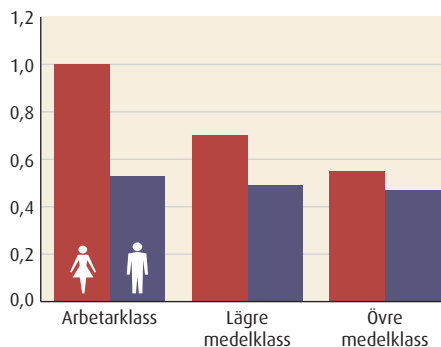
Förväntade antal födselar per månad bland tusen individer, efter ålder och social bakgrund

Fram till 28 år är det vanligast att bli förälder bland de som räknas som arbetarklass. Från 35 år är det vanligast i övre medelklassen.

Kvinnor påverkas mest av social bakgrund

Relativ risk att bli förälder, uppdelat efter social bakgrund och kön

För män har den sociala bakgrunden mycket liten betydelse för när i livet man blir förälder.

Lång utbildning räcker inte för att förklara skillnader i när vi får barn

Relativ risk att bli förälder, uppdelat på social bakgrund. Med och utan kontroll för egen utbildningsnivå

	Arbetarklass	Lägre medelklass	Övre medelklass
Social bakgrund	1	0,81	0,64
Social bakgrund och utbildningsnivå	1	0,84	0,70

bakgrund blir omkring 80 procent någon gång förälder. De relativa riskerna uttrycker följaktligen framför allt när man blir förälder.

NÄR VI ENBART inkluderar information om individens sociala bakgrund visar analyserna att de relativa riskerna att bli förälder skiljer sig åt för de olika grupperna av social bakgrund. Till exempel är den relativa risken att bli förälder omkring 20 procent lägre för de med lägre medelklassbakgrund jämfört med de med arbetarklassbakgrund. På motsvarande sätt är den relativa risken att bli förälder 35 procent lägre för de med övre medelklassbakgrund jämfört med de med arbetarklassbakgrund. I nästa steg inkluderas information om individens egen utbildningskarriär i analyserna. Mycket av effekten av social bakgrund finns dock kvar även när vi kontrollerar för individernas egna utbildningskarriärer. Den relativa risken att bli

förälder är nu 15 procent lägre för de med bakgrund i den lägre medelklassen och 30 procent lägre för dem med övre medelklassbakgrund. Allt jämfört med de med arbetarklassbakgrund.

Analysen visar således att det finns en signifikant skillnad i tidpunkten att bli förälder bland individer med olika social bakgrund även då vi kontrollerar för individens egen utbildningskarriär.

EFFEKTEN AV SOCIAL BAKGRUND är betydligt starkare för kvinnor än män. För män påverkas den relativa risken att bli förälder mycket lite av social bakgrund. Kvinnor påverkas desto mer av sin sociala bakgrund. Till exempel är den relativa risken att bli förälder nästan 50 procent lägre för kvinnor från övre medelklasshem jämfört med kvinnor från arbetarklasshem. Det stämmer överens med tidigare studier som visar att kvinnor påverkas mer än män av sin familjebakgrund. ■

Eftersom det egentligen inte finns några skillnader i hur vanligt det är att få barn säger den relativa risken inte mycket om hur många det är som får barn utan uttrycker snarare hur snabbt man får barn.

FAKTA

EN RELATIV RISK är en skattning av risken/chansen att en händelse inträffar för individer inom en grupp i förhållande till en referenskategori. Den relativa risken säger ingenting om den absoluta risken att en händelse inträffar utan anger enbart olikheten i risken/chansen i relation till andra grupper.

LEVNADSNIVÅUNDERSÖKNINGARNA (LNU) är en återkommande enkätundersökning där ett representativt urval av Sveriges vuxna befolkning intervjuas om sina levnadsförhållanden.

Författare

Johan Carlsson Dahlberg är doktorand i demografi vid Stockholms universitet
tfn: 08-16 22 36
e-post: johan.dahlberg@sociolog.su.se

Vanligt med sommarbröllop

Antalet giftermål har ökat under 2000-talet. Samtidigt är vi allt äldre när vi gifter oss. Under 1700-talet var det ovanligt att gifta sig under skörden i augusti. Idag är augusti den populäraste bröllopsmånaden.

Foto: iStockphoto

DE SENASTE 40 ÅREN har det blivit allt vanligare att vara singel. Det har också blivit vanligare att par lever tillsammans utan att vara gifta. År 1970 var drygt 3,8 miljoner personer, eller nästan hälften av befolkningen, gifta. År 2010 hade antalet gifta personer minskat till 3,2 miljoner, eller cirka en tredjedel av befolkningen. Både antalet och andelen personer som är gifta har således sjunkit. Men många väljer ändå att gifta sig och under 2000-talet har antalet giftermål ökat. Från den lägsta noteringen 1998 med knappt 32 000 vigslar till mer än 50 000 både 2008 och 2010. Endast under ett år sedan 1968 har det varit fler giftermål. Förändringar i reglerna om änkepension bidrog till att nästan 110 000 par gifte sig 1989.

VI HAR ALDRIG VARIT ÄLDRE när vi gifter oss än nu. Kvinnorna som under 2010 gifte sig för första gången var i genomsnitt 33 år medan männen i snitt var 36 år. För både kvinnorna och männen innebar det en ökning med 0,4 år jämfört med året innan. Det är en förlängning av trenden sedan slutet av 1960-talet att det första giftermålet sker vid allt högre ålder. Då var genomsnittsåldern för kvinnor 23 år och för män 26 år, alltså 10 år lägre än i dag.

Det är inte bara många som gifter sig, många par stannar tillsammans länge. I Sverige, liksom många andra länder, har vi en tradition av att fira guld- och silver-

bröllop. Guldbröllop firas när ett par varit gifta i 50 år och silverbröllop firas av 25-årsjubilarer. Drygt 19 000 och knappt 24 000 par kan under detta år fira guld- respektive silverbröllop. Det kan sättas i relation till att 52 000 par gifte sig 1961 och 39 000 par 1986.

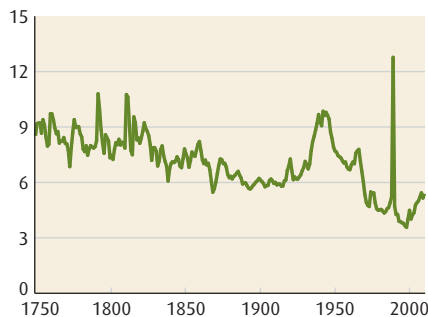
Bröllopsdagen ett år efter vigseln kallas ibland pappers- eller bomullsbröllop. Drygt 50 000 par gifte sig under 2010 och kan således fira sitt första år tillsammans, givet att paret inte redan har gått skilda vägar. Det är i regel en procent av gifter-

målen som slutar i skilsmässa före ettårsdagen.

NÄR ÄR DÅ DEN VANLIGASTE perioden för bröllop? Jo, under sommarmånaderna. Men så har det inte alltid sett ut. När Sverige var ett bondesamhälle var det vanligare att gifta sig under slutet av året. Under sommaren och i synnerhet i augusti var det däremot få giftermål. Förskjutningen mot sommarmånaderna skedde i takt med att bondesamhället ersattes av industrisamhället.

Många gifte sig kring andra världskriget

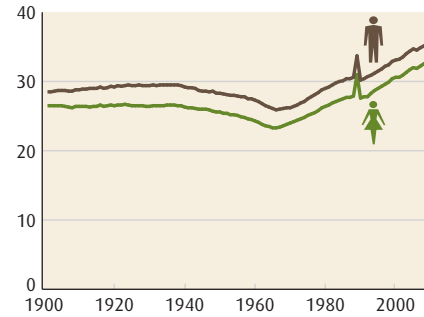
Antalet giftermål per 1 000 invånare, 1749–2010

Bortsett från det extremt höga antalet giftermål 1989 var det under 1900-talet framför allt kring andra världskriget som många gifte sig. Åren 1938–1946 var det fler än 9 giftermål per 1 000 invånare. Åren 1993–1998 var det färre än 4.

Första giftermålet sker allt senare

Medelålder vid första giftermålet, 1701–2010

Sedan slutet av 60-talet har medelåldern stigit för dem som gifter sig för första gången. En anledning är att det över tiden blivit vanligare att bo tillsammans några år innan man gifter sig. År 1989 gifte sig många äldre par p.g.a. regeländringarna i änkepensionen.

Från höst- till sommarbröllop

Översikt över månadernas ordningsföljd från högsta till lägsta antalet giftermål, femårssnitt

1749–1756	1806–1810	1856–1860	1906–1910	1956–1960	2006–2010
Oktober	December	December	December	Juni	Augusti
December	Oktober	November	Oktober	December	Juli
November	November	Oktober	November	Juli	Juni
September	April	April	Juni	April	Maj
Juni	Juni	Juni	April	Augusti	September
Januari	Mars	Maj	Maj	November	Oktober
Maj	Maj	Mars	Mars	Maj	December
April	September	Juli	Juli	Mars	April
Mars	Januari	September	September	Oktober	Mars
Februari	Februari	Februari	Augusti	September	November
Juli	Juli	Januari	Februari	Februari	Februari
Augusti	Augusti	Augusti	Januari	Januari	Januari

ORSAKEN TILL att man under 1700- och 1800-talet i hög utsträckning föredrog att gifta sig under årets sista kvartal framför sommarmånaderna är förmodligen den årsrytm som de flesta levde efter då. Först efter sommarens hårda arbete blev det utrymme för festligheter och familjebildande. Före 1800-talet var oktober den månad då flest gifte sig medan det blev en förskjutning mot december under 1800-talet. Två

möjliga förklaringar till denna förskjutning finns. Den ena har att göra med införandet av potatis vilket försköt skördetiden från augusti till september och oktober. Den andra förklaringen har att göra med den så kallade "Legostämman för tjenstehjon" som år 1819 flyttades från den 29 september till den 24 oktober. Tidpunkten när pigor och drängar bytte arbetsplats försköts således en månad. Det är förmodligen av

dessa orsaker som man i högre utsträckning valde julen när man bildade familj.

KYRKKLOCKORNA ringer inte lika ofta överallt i Sverige. Under 2010 ingicks flest giftermål i förhållande till folkmängden i Stockholms län följt av Uppsala län och Skåne län. Det beror på att dessa län har en relativt ung befolkning som i hög utsträckning är i giftermålsbenägen ålder. Tar man däremot hänsyn till skillnader i ålderssammansättning har Jönköpings län högst antal giftermål. Under perioden 2006–2010 var giftermålsfrekvensen där 8 procent högre än genomsnittet i Sverige. Mest ovilliga att ingå i äktenskap var man i Jämtland där giftermålsfrekvensen var 28 procent lägre än i riket. Av kommunerna hade Öckerö högst giftermålsfrekvens, 47 procent högre än riket, och Älvdalen lägst, 43 procent lägre än riket. ■

**SE ALLA KOMMUNER
PÅ BAKSIDAN!**

Det typiska bröllopsparet är en man och en kvinna som gifter sig för första gången. I drygt 60 procent av alla heterosexuella vigslar är giftermålet det första för både mannen och kvinnan. Att gifta om sig är relativt vanligt. Omkring en femtedel av personerna som gifter sig har tidigare varit gifta en eller fler gånger.

Änkepensionen har sin bakgrund i att mannen skulle arbeta och intjäna en pension för både sig och sin hustru så att hustrun, om mannen avled, fick en ekonomisk ersättning som till viss del täckte den inkomst som han bidrog med. Den 1 januari 1990 avskaffades änkepensionen men övergångsreglerna var generösa. Kvinnor födda 1944 eller tidigare beviljades änkepension enligt de gamla reglerna, men förutsättningen var att paret var gifta. Och så kom giftermålstoppen 1989 till. Nästan 6 av 10 äktenskap detta år ingicks i december, en månad som nu för tiden inte lockar till giftermål.

Läs mer

I artikeln Giftermål och skilsmässor, SCB, 2010.

www.scb.se/be0101 – Tabeller & diagram

Färre giftermål i norr

Högsta/lägsta giftermålstal per län och kommun, 2006–2010

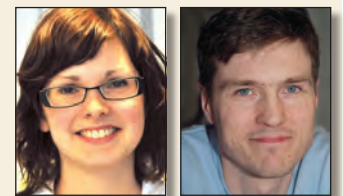
Län	Högsta	Län	Lägsta
Jönköpings län	1,08	Jämtlands län	0,72
Södermanlands län	1,07	Gottlands län	0,79
Skåne län	1,07	Dalarnas län	0,84
Stockholms län	1,06	Gävleborgs län	0,85
Hallands län	1,05	Västerbottens län	0,86

Kommun	Högsta	Kommun	Lägsta
Öckerö	1,47	Älvdalen	0,57
Staffanstorps	1,41	Överkalix	0,58
Lerum	1,39	Munkfors	0,60
Oxelösund	1,38	Jokkmokk	0,60
Botkyrka	1,38	Torsby	0,60

Beräkningen innebär en jämförelse mellan antalet giftermål och förväntat antal giftermål om giftermålsintensiteten per ålder var densamma som för hela riket. Om antalet giftermål under perioden är exakt densamma som förväntat antal giftermål erhålls giftermålstalet 1.

Författare

Anna-Karin Nylin och Tomas Johansson arbetar med befolkningsstatistik på SCB

Anna-Karin Nylin

tfn: 019-17 67 31

e-post: anna-karin.nylin@scb.se

Tomas Johansson

tfn: 019-17 64 26

e-post: tomas.johansson@scb.se

Minskat stöd för euron i Sverige

I maj 2011 skulle 24 procent av de röstberättigade rösta för att införa euron i Sverige. Det är nästan en halvering sedan november 2009, då 43 procent av väljarna var positiva till att införa euro.

I folkomröstningen i september 2003 var det 42 procent som röstade för att införa euro som valuta i Sverige. Sedan 2004 har SCB i partisympatiundersökningarna frågat de röstberättigade om deras inställning till att införa euro i Sverige. Andelen av väljarna som skulle rösta ja till att införa euron som valuta har varierat mellan 43 procent och 24 procent. Som högst var stödet i november 2009 och som lägst i den senaste mätningen i maj 2011. I de två mätningarna 2009 gick det inte att utläsa någon säkerställd skillnad mellan andelen som skulle rösta ja och andelen som skulle rösta nej. Detta är de enda SCB-mätningarna av eurostödet där andelen nej inte varit större än andelen ja. Före maj 2009 låg andelen ja tämligen stabilt på mellan 33 och 39 procent, men därefter har eurosympatierna varierat kraftigt.

STÖDET FÖR ATT INFÖRA euron har gått ner kraftigt i samtliga grupper. Generellt sett har stödet minskat mest i de grupper som tidigare var mest positiva, så att skillnaderna mellan grupperna har minskat. Detta gäller bland annat för

skillnaderna mellan inkomstgrupper, åldersgrupper och mellan kvinnor och män. Det betyder till exempel att det idag är mindre skillnad mellan hög- och låginkomsttagare än vad det var i november 2009, vad gäller synen på euron som valuta i Sverige. Motsvarande mönster går däremot inte att se mellan grupperna med utländsk och svensk bakgrund. Här var det i maj 2011 signifikant högre andel personer med utländsk bakgrund som var positiva till euron jämfört med personer med svensk bakgrund. En skillnad mellan grupperna som inte kunde konstateras i november 2009.

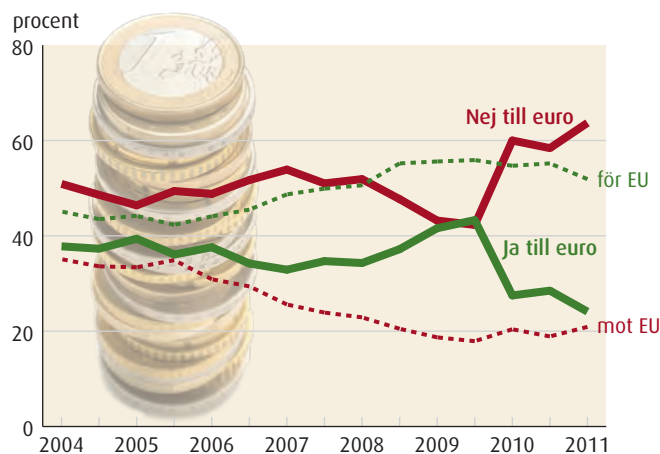
FÖRÄNDRINGARNA i sympatierna för och mot Sveriges medlemskap i EU följer inte samma mönster som eurosympatierna. Från maj 2006 till november 2008 ökade stödet för EU-medlemskapet och var därefter stabilt strax över 55 procent fram till november 2010. Vid mätningen i maj 2010, när andelen som skulle ha röstat ja till euron rasade från 43 till 28 procent, förblev stödet för EU-medlemskapet i det närmaste oförändrat. Vid senaste mätningen i maj 2011 hade stödet dock minskat något, men nådde fortfarande något över 50 procent. ■

Euroförespråkarna är överrepresenterade bland män, välutbildade, höginkomsttagare och bland personer med utländsk bakgrund.

Var fjärde röstberättigad vill införa euro som valuta i Sverige

Andel röstberättigade som skulle rösta ja respektive nej till att införa euro i Sverige och andel som är positiva respektive negativa till Sveriges EU-medlemskap

Stödet för att införa euro som valuta i Sverige har nästan halverats mellan november 2009 och maj 2011.

FAKTA

Stödet för att införa euro i Sverige har minskat kraftigt i alla befolkningsgrupper

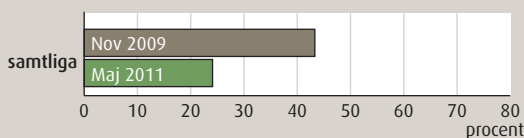
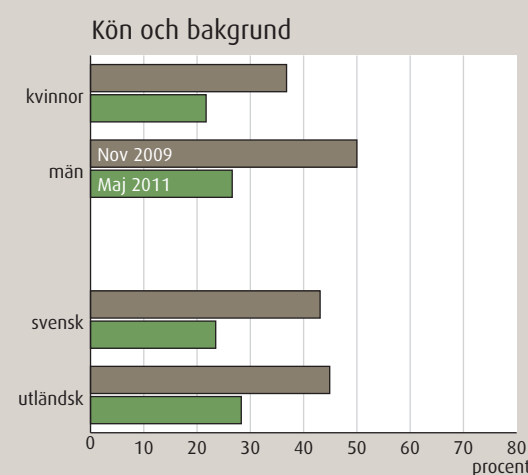
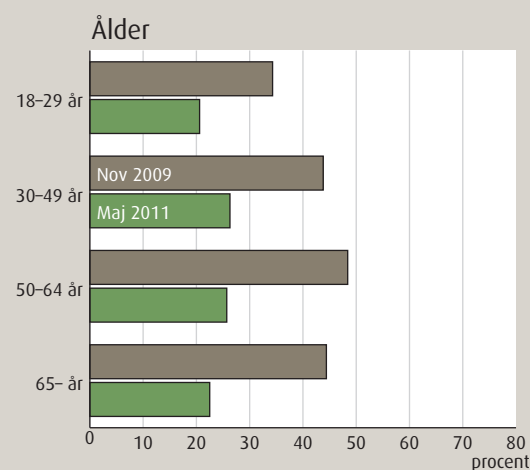
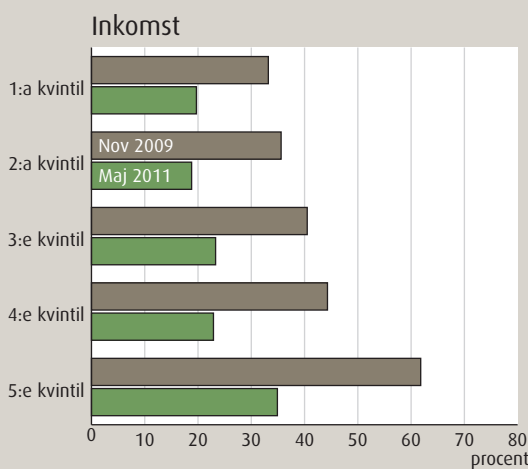
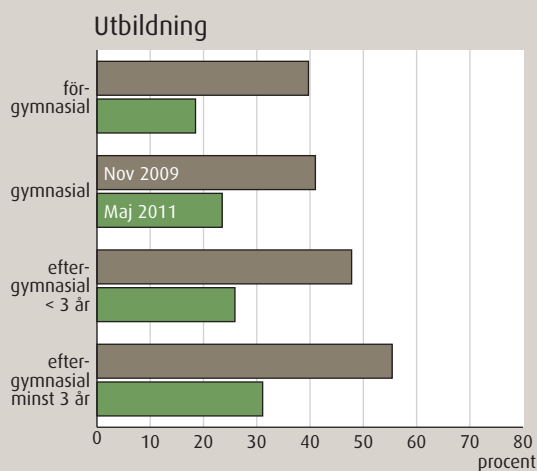
Andel röstberättigade som skulle rösta ja i en eventuell folkomröstning om euron i november 2009 och maj 2011 efter utbildningsnivå, inkomst, ålder, kön samt utländsk/svensk bakgrund

SKULLE
RÖSTA
JA

I SCB:s Partisynpatiuundersökning ingår en fråga om väljarnas inställning till att införa euro som valuta i Sverige. Undersökningarna görs två gånger per år, i maj och november. Sedan maj 2004 har frågan formulerats:

« Om vi idag skulle ha folkomröstning om att ersätta kronan som valuta, skulle du då rösta ja eller nej till att införa euron som valuta i Sverige? ».

I folkomröstningen den 14 september 2003 var frågan: « Anser du att Sverige skall införa euron som valuta? ».

Författare

Mikaela Järnbert och Johan Eklund arbetar med partisynpatiuundersökningen på SCB

Mikaela Järnbert
tfn: 08-506 942 43
e-post: mikaela.jarnbert@scb.se

Johan Eklund
tfn: 08-506 945 38
e-post: johan eklund@scb.se

Idrotts- och friluftsföreningar:

Många män bland medlemmarna

2,3 miljoner personer över 15 år är medlemmar i en idrotts- eller friluftsförening. Hälften av medlemmarna deltar även aktivt i verksamheten. Kön och ålder har betydelse för både medlemskap och aktivt deltagande. Unga män är aktiva i störst utsträckning, medan äldre kvinnor är ovanliga både som medlemmar och som aktiva.

Föreningslivet i Sverige har en lång tradition och det fyller flera viktiga funktioner i samhället. Av Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) avseende åren 2008 och 2009 framgår att nästan 80 procent av befolkningen, 16 år eller äldre, är medlemmar i minst en förening. Det motsvarar drygt 6 miljoner personer, varav nästan hälften deltar aktivt i minst en förenings verksamhet.

OMKRING 2,3 MILJONER personer i åldern 16 år eller äldre är

medlem i minst en idrotts- och friluftsförening. Det motsvarar tre av tio i denna åldersgrupp. Av dessa är männen i majoritet. 35 procent av männen är medlem i minst en idrotts- eller friluftsförening, jämfört med 24 procent bland kvinnorna.

DET FINNS STORA SKILLNADER mellan olika grupper i samhället. Att vara medlem i en idrotts- eller friluftsförening är vanligare bland yngre, bland personer med svensk bakgrund och

bland personer med eftergymnasial utbildning. Det är också vanligare bland tjänstemän och studerande jämfört med arbetare.

IDROTTS- ELLER friluftsföreningar är den föreningstyp som har flest *aktiva* medlemmar, av de föreningstyper som ingår i undersökningen. 15 procent av befolkningen som är 16 år eller äldre deltar aktivt i minst en idrotts- eller friluftsförenings verksamhet. Det motsvarar ungefär 1,1 miljon personer. Det är således hälften av medlemmarna i dessa typer av föreningar som också deltar aktivt i verksamheten.

Idrotts- eller friluftsföreningar har en relativt sett stor andel aktiva medlemmar. Som jämförelse kan vi nämna boendeföreningarna. Dessa har ett

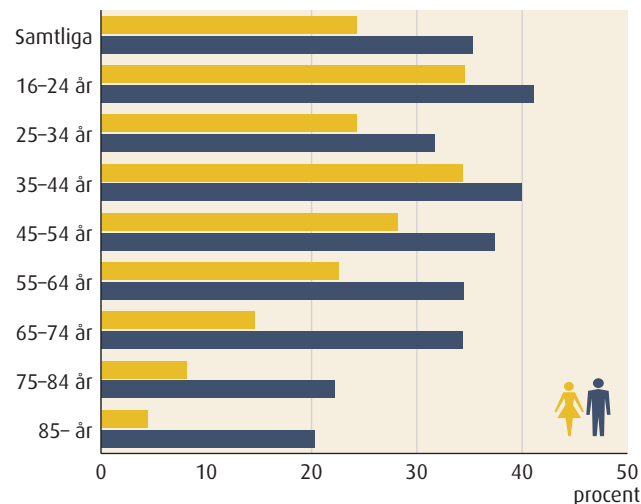
liknande medlemsantal som idrotts- och friluftsföreningarna, men inte ens hälften så många aktiva medlemmar.

Även vad gäller det aktiva deltagandet i idrotts- eller friluftsföreningarnas verksamhet är männen överrepresenterade i förhållande till kvinnorna. Det aktiva deltagandet är även vanligare bland yngre än äldre, personer med svensk än med utländsk bakgrund och såväl tjänstemän som studerande jämfört med arbetare.

ÄLDRE KVINNOR ÄR OVANLIGA i idrotts- och friluftsföreningar. Det är mycket få av dem som är medlemmar. Även bland män är andelarna lägre bland äldre än bland yngre, men skillnaden är inte alls lika stor som för kvinnor. Kvinnor som är 85 år eller äldre och aktiva

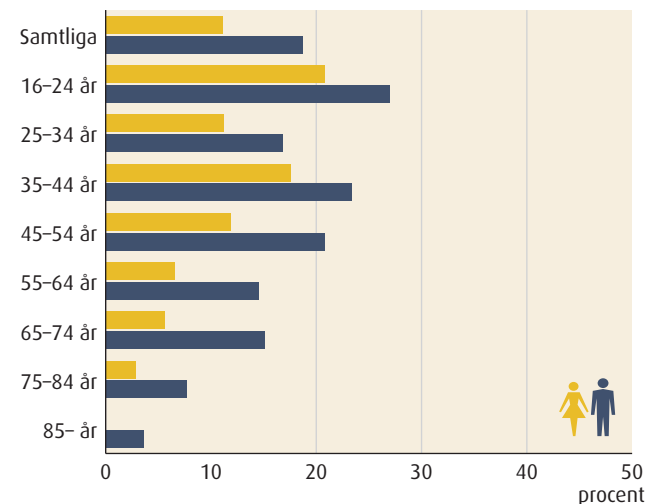
Stor skillnad mellan kvinnor och män bland äldre

Andel medlemmar i minst en idrotts- eller friluftsförening. Personer 16 år eller äldre. År 2008–2009

Vanligare att män är aktiva

Andel som deltar aktivt i minst en idrotts- eller friluftsförenings verksamhet. Personer 16 år eller äldre. År 2008–2009

FAKTA

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) omfattade åren 2008 och 2009 fler frågor om föreningar än ett "vanligt" undersökningsår. Vi frågade då intervjupersonerna om medlemskap i föreningar. De som var medlemmar tillfrågades om de deltagit aktivt i föreningens verksamhet.

Läs mer

Medborgerliga aktiviteter 2008-2009 finns att ladda ner på www.scb.se/ulf

i en idrotts- eller friluftsförening är så få att undersökningen inte fångar upp dem överhuvudtaget. ■

Det är vanligare att män är aktiva i idrotts- och friluftsföreningar än kvinnor.

Författare

Charlotte Samuelsson arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) på SCB
tfn: 08-506 948 17
e-post: charlotte.samuelsson@scb.se

Foto: Mostphotos

Foto: Åsa Westlund

JANUARIBARN mer framgångsrika

De som är födda tidigt på året är lite mer framgångsrika inom många områden. Det gäller till exempel skolbetyg och inom fotboll och ishockey. Däremot lever de som är födda sent på året lite längre.

Det svenska barnafödandet varierade länge enligt ett tydligt mönster. Under årets första två månader föddes jämförelsevis få barn. Därefter nådde födseltalen en topp i mars-april för att sedan sakta men säkert sjunka under resten av året. I november och december nådde barnafödandet sina lägsta nivåer. På senare tid har det skett en förändring av det här mönstret. Under 2000-talet har juli seglat upp som den månad då flest barn föds. År 2003 föddes för första gången flest barn då.

Och under samtliga av de senaste tre åren har juli varit den månad när barnafödandet nått sin topp.

Samtidigt är det inte några stora förändringar som har skett. Födelsemönstret har snarare utvecklats så att barnafödandet numera har en enda lång topp från mars till augusti. Under perioden november till februari är det fortfarande lågsäsong.

FÖR ATT FÖRSTÅ varför mönstret ser ut som det gör måste vi backa bandet nio

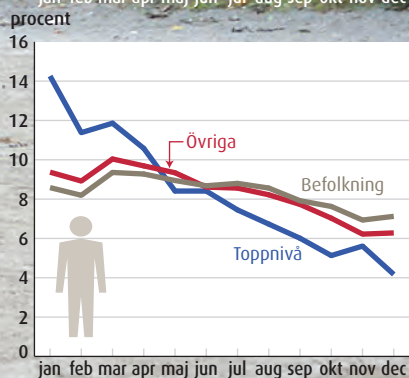
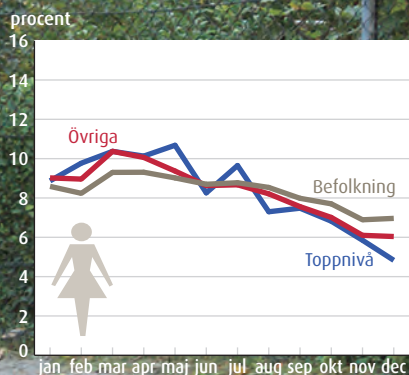
månader. Att barnafödandet är högre i mars och de därpå följande månaderna beror helt enkelt på att många barn blir till under sommarmånaderna. Vad det i sin tur beror på finns det flera förklaringar till. En sådan förklaring är att vår hormonproduktion påverkas av dagsljuset. De ljusa sommarnätterna gör på så vis att vi är mer fruktsamma under den tiden på året. Sommaren är även en tidsperiod då många har semester och därmed har mer tid att ägna sig åt varandra.

Anledningen till att det på senare år har blivit vanligare med födselar i juli tros vara att vi i allt högre grad planerar när på året vi vill få barn. Många blivande föräldrar ser helt enkelt fördelar med att föda på sommaren och försöker att planera därefter.

Att barnafödandet varierar över året påverkar naturligtvis planeringen för landets

Elitspelare ofta födda tidigt på året

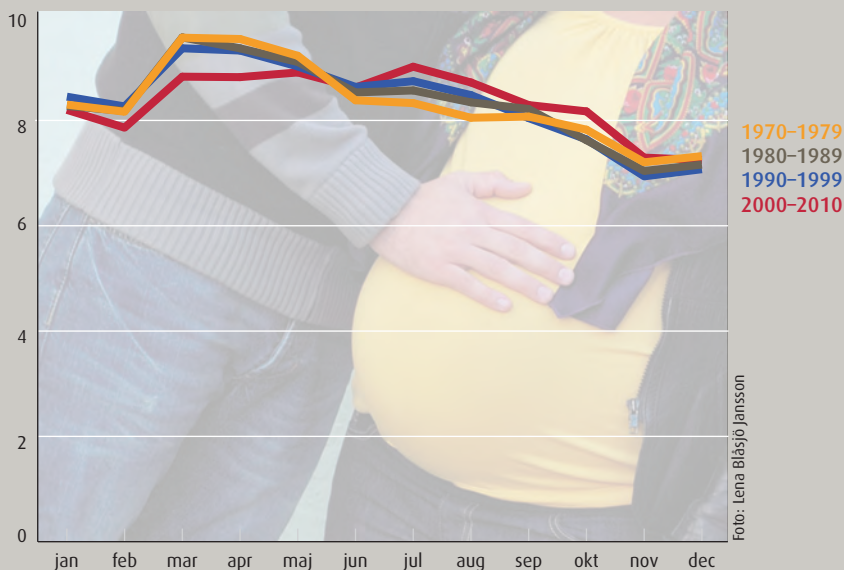
Fotbollsspelare, elit och övriga, samt befolkningen i åldern 12–17 år, efter födelsemånad

Killar som är födda tidigt på året är överrepresenterade bland unga fotbollsspelare på toppnivå i Sverige. Bland tjejer finns samma mönster men skillnaderna är mindre.

Flest barn föds på våren och sommaren

Andel födda per månad 1970–1979, 1980–1989, 1990–1999 och 2000–2010

Under 2000-talet har juli varit den månad då det fötts störst andel barn. Tidigare var det en topp i mars och april. I november och december föds minst barn.

förlossningskliniker, men har det någon påverkan på huvudpersonerna i sammanhanget, det vill säga barnen? Ja, det finns faktiskt en stor mängd internationell forskning som visar att det har betydelse. De som är födda tidigt på året är lite mer framgångsrika i en rad avseenden, inte minst inom idrott. Hittar vi samma resultat om vi studerar svenska data?

LÅT OSS BÖRJA MED att se hur det ser ut i idrottens värld. Med omkring en halv miljon aktiva utövare måste fotbollen anses vara Sveriges nationalsport. Framför allt har fotbollen en väldigt stor ungdomsverksamhet, och det både bland killar och bland tjejer. Svenska Fotbollförbundet har centralt sammanställda uppgifter om licensierade fotbollsspelare från 12 års ålder. Om vi tittar på de fotbollsspelare som

är i åldern 12–17 år, så är det bland dem en något större andel födda tidigt på året än vad man kunde förvänta sig. Om man ser till åldersgruppen i sin helhet är det 26 procent som är födda under årets första kvartal, men bland fotbollsspelare är den andelen 28 procent. Det gäller både bland killar och bland tjejer. Även om skillnaderna inte är stora är de ändå tydliga.

De vi talar om här är inte de allra yngsta fotbollsspelarna. Det finns anledning att tro att de som fortfarande spelar när de är 12–17 år är lite duktigare än de som lagt av i yngre år. Man kan misstänka att den utslagningen förklarar att tidigt födda är något överrepresenterade bland de fotbollsspelare vi studerar. Den misstanken bekräftas när vi ser närmare på de i den åldersgruppen som spelar på toppnivå. Med toppnivå menar vi spelare som har

spelat i landslag, distriktslag eller i någon av de högsta två divisionerna på seniornivå. Bland killar som tillhör den gruppen är 38 procent födda första kvartalet, vilket är alltså 12 procentenheter mer än hur det ser ut i åldersgruppen i sin helhet. Det är framför allt januaribarnen som är kraftigt överrepresenterade bland de unga fotbollsskillarna på toppnivå. Bland fotbollstjejer finns samma mönster, men skillnaderna är där mycket mindre.

MOTSVARANDE RESULTAT går även att hitta i andra idrotter. Inom den internationella forskningen har ishockeyn lyfts fram som en idrott där det är en stor fördel att vara född tidigt på året. Inom ishockeyn är NHL den liga där de främsta utövarna

spelar. Varje år får lagen i NHL i turordning välja bland en ny årskull talanger som kommit fram och de kan välja spelare från alla världens länder. Av de svenska hockeyspelarna som är födda på 1970- och 1980-talen är det 301 killar som på det sättet har blivit utvalda. Bland dem är 39 procent födda under årets första kvartal, vilket kan jämföras med 26 procent bland samtliga killar i de åldrarna.

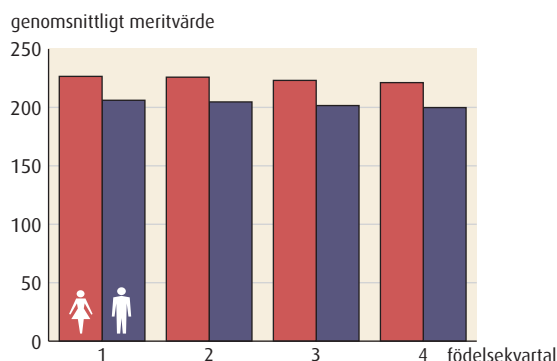
ATT DE SOM ÄR FÖDDA TIDIGT PÅ ÅRET är mer framgångsrika i idrott beror inte på födelsemånaden i sig. Förklaringen ligger i att vi delar in barn i grupper efter det kalenderår de är födda. Om killar eller tjejer börjar träna i ett visst lag så är de visserligen födda samma år, men de som är födda i januari är nästan ett år äldre än de som är födda i december. Och i en tid i livet när man växer och utvecklas kan ett års skillnad vara väldigt mycket. Den här utvecklingen gäller inte bara fysiken, utan även mognad på ett mer allmänt plan.

Det finns inom forskningen även teorier kring att dessa tidiga skillnader består och ibland även förstärks genom något som kallas Matteuseffekten. Namnet har sin bakgrund i Matteusevangeliet (25:29) där man kan läsa att: "Var och en som har, han skall få, och det i överflöd, men den som inte har, från honom skall tas också det han har." Teorin går alltså ut på att den som från början tillhör de duktigaste i en grupp gynnas av det. Detta kan ske genom att de får en förstärkt självbild, en mer betydelsefull roll i gruppen eller större uppmärksamhet. Inom idrotten kan det ta sig uttryck genom att de som är duktiga blir uttagna till fler matcher eller tävlingar och på så vis utvecklas i högre takt än de som låg lite efter redan i början.

BETYDELSEN AV NÄR PÅ ÅRET man är född märks även i skolans värld. Vi delar där in barn i skolklasser på motsvarande sätt som i idrotten och vi hittar också på motsvarande sätt resultatmässiga skillnader. Inom grundskolan har

Högre betyg bland vårbarn

Genomsnittligt meritvärde läsår 9 efter födelsekvartal, 2009
Födda i Sverige med födelseår 1993

Betygen sätts enligt en tregradig skala, Godkänd (10 p), Väl Godkänd (15 p) och Mycket Väl Godkänd (20 p). Meritvärdet kallas det värde som beräknas av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen. Således är 320 poäng det maxvärde en elev kan få.

på senare år betyg satts enligt en tregradig skala: godkänd, väl godkänd och mycket väl godkänd. Dessa betyg kan översättas i poäng och då motsvarar de 10, 15 respektive 20 poäng. Läger man sedan samman dessa poäng för varje elevs 16 bästa betyg så får man något som kallas elevens meritvärde. Om en elev har godkänt i alla dessa 16 ämnen har hon alltså 160 poäng. Meritvärdet kan maximalt uppgå till 320 poäng.

Bland de tjejer som gick ut nian för två år sedan hade de som var födda första kvartalet ett meritvärde som i genomsnitt var 5 poäng högre än de som var födda sista kvartalet. Det motsvarar ett betygssteg högre betyg i ett ämne. Bland killar var skillnaden lite större. De som är födda senare på året har alltså i genomsnitt lite sämre betyg. Och det mönstret kvarstår även om vi tar hänsyn till vilken utbildningsnivå elevernas föräldrar har.

De här skillnaderna i betyg i grundskolan återkommer även senare i utbildningssystemet. Exempelvis kan vi se att januaribarn är vanligare inom ett högstatusyrke som läkare än vad de är i befolkningen i övrigt.

ÄVEN OM VI SER TILL INKOMSTER

har de tidigt födda det lite bättre än de som kom till världen senare på året. Återigen är skillnaderna små och de varierar beroende på vilken grupp man väljer att studera, men de framträder likafullt. Bland män i arbetsför ålder har de som är födda de första två kvartalen på året en till två tusenlappar mer i medianinkomst per år än de som är födda senare på året.

Bland kvinnor är skillnaderna mindre.

Foto: Åsa Westlund

Födda på hösten lever längre

Genomsnittlig dödsålder efter födelsemånad för personer som avled 2000–2010

	Kvinnor	Män
Januari	81,9	76,4
Februari	81,7	76,5
Mars	81,6	76,1
April	81,3	75,8
Maj	81,2	76,0
Juni	81,4	75,7 ↓
Juli	81,1 ↓	75,9
Augusti	81,5	76,1
September	81,8	76,6
Oktober	81,7	76,4
November	81,9	76,6
December	82,0 ↑	76,7 ↑

Födda sent på hösten hade i genomsnitt levt omkring ett år längre än de som föddes på sommaren när de dog.

Högst var den genomsnittliga dödsåldern för de som var födda i december, lägst i juni och juli.

FAST KARRIÄR ÄR JU INTE ALLT här i livet. Hur ser det ut när det gäller hälsan? Vi kan undersöka det genom att se närmare på hur livslängden varierar beroende på när på året man är född. Bland dem som dog under 2000-talets första årtionde var det de som var födda i november och december som levde längst. De var när de dog i genomsnitt ett år äldre än de som hade fötts på sommaren. Även de som föddes under vintermånaderna januari och februari levde jämförelsevis länge. Däremot hade de som fötts någon av vårmånaderna mars, april eller maj en något lägre medelålder.

För att hitta orsakerna till dessa skillnader i dödlighet ska man kanske gå tillbaka i tiden? Det har nämligen visat sig att händelser tidigt i livet påverkar hälsan i ett längre perspektiv. Bland annat visar forskning att moderns tillgång till näring under graviditeten kan ha betydelse för barnets hälsa senare i livet. Många av dem som har avlidit under 2000-talet föddes på 1910- och 1920-talet. På den tiden kunde tillgången på mat i allmänhet, och utbudet av frukt och grönt i synnerhet, variera betydligt beroende på säsong. Mödrar som fick barn på hösten eller tidig vinter hade förmodligen i högre grad tillgång till frukt och grönsaker under graviditeten. De som fick barn på våren eller tidig sommar kan däremot ha upplevt längre perioder av näringsbrist.

Bland dem som fötts senare på 1900-talet har sådant armod under uppväxten varit betydligt mer sällsynt. Det är därför

mycket möjligt att de skillnader i livslängd vi kan se nu kommer att förändras längre fram i tiden. Och då kommer kanske de som är födda sent på året inte längre kunna få sin tröst i att de i alla fall lever lite längre.

VI HAR INOM EN RAD OMRÅDEN sett att de som är födda tidigt på året är jämförelsevis lite mer framgångsrika. Det ska naturligtvis understrykas att skillnaderna i de flesta fall är små. Samtidigt är det skillnader som beror på sådant som går att påverka. Att dela in barn i idrottslag och skolklasser efter kalenderår är ett alternativ bland många. Det är fullt tänkbart att dela in på andra sätt eller mindre grupper, som exempelvis halvårsklasser. Det finns även förespråkare för ett mer flexibelt förhållningssätt där barn på ett enklare sätt kan flytta upp eller ned en klass för att hitta en för dem lämplig nivå.

Även om vi här sett ett tydligt mönster är som sagt skillnaderna små och det finns gott om exempel på framgångsrika personer som är födda sent på året. Exempelvis är några av våra främsta idrottsstjärnor födda lite senare på året: Peter Forsberg är född i augusti och Annika Sörenstam och Zlatan Ibrahimovic är båda födda i oktober. ■

Om datamaterialet

Uppgifter om födselar och dödsfall är hämtade från SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). Från SCB:s utbildningsregister har information om meritvärden i årskurs 9 hämtats. Uppgifterna avser år 2009. Information om inkomster kommer från SCB:s inkomst- och taxeringsregister (IoT) och avser inkomståret 2009.

Information om licensierade fotbollsspelare kommer från register hos Svenska Fotbollsforbundet (www.svenskfotboll.se). Uppgifter om ishockeyspelare kommer ifrån databasen Elite Prospects (www.eliteprospects.com). Vi är mycket tacksamma för den hjälp vi fått från båda dessa håll.

Lästips

Rapporten "Är det bättre att börja skolan tidigare?" tar, med ett annat angreppssätt, upp både skolresultat och inkomster beroende på ålder vid skolstarten. Den är skriven av Peter Fredriksson och Björn Öckert vid Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), se rapport 2006:12.

En bra översikt av förhållandet mellan när på året man är född och idrottsliga framgångar ges i artikeln "Unequal Competition as an Impediment to Personal Development: A Review of the Relative Age Effect in Sport" av Jochen Musch och Simon Grondin i *Developmental Review* nummer 21, år 2001.

Värt att nämna är också det första kapitlet i Malcolm Gladwells bok *Outliers* (Framgångsfaktorn i svensk översättning) som på ett lättfatt sätt tar upp betydelsen av att vara född tidigt på året.

Författare

Lotta Persson är född i januari och jobbar vid Prognosinstitutet, SCB. Richard Öhrvall är född i juli och arbetar vid Enheten för demokratistatistik, SCB.

Lotta Persson
tfn: 08-506 942 11
e-post: lotta.persson@scb.se

Richard Öhrvall
tfn: 08-506 941 58
e-post: richard.ohrvall@scb.se

Fler brott i områden med stor genomströmning

De tre stadsdelar som har flest anmälda brott karakteriseras av att de är centrala områden med butiker, trafikpunkter, parkeringsplatser, krogar och andra anläggningar som ger stor genomströmning av människor. Det visar en studie av anmälda brott i 38 stadsdelar med låg social och ekonomisk standard.

År 2008 erbjöd regeringen ett antal kommuner med ett utbredd utanförskap att teckna lokala utvecklingsavtal, LUA. Syftet var att minska antalet stadsdelar i Sverige där en hög andel invånare upplever ett utanförskap genom arbetslöshet, långvarigt beroende av försörjningsstöd, otrygghet eller ohälsa.

38 STADSDELAR i 21 kommuner har nu LUA-avtal och samverkar med bland annat polis, arbetsförmedling och försäkringskassa. Målet är att gemensamt hitta effektiva metoder för en långsiktig utveckling av de utsatta stadsdelarna där mer än 65 procent har utländsk bakgrund mot cirka 19 procent i hela landet.

Andelen förvärvsarbete i den arbetsföra befolkningen är låg, åren 2008–2009 var den drygt 50 procent jämfört med cirka 75 procent för hela landet. Den genomsnittliga disponibla inkomsten är 30 procent lägre jämfört med riket i helhet och

bidragsberoendet mer än dubbelt så stort. Ohälsotalen ligger mer än 30 procent högre än riksgenomsnittet.

BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET och Statistiska centralbyrån har i uppdrag att ta fram statistik om trygghet, socioekonomiska och demografiska förhållanden i de 38 stadsdelarna och Brå har nu studerat brottsligheten. År 2010 anmäldes 59 000 brott där brottsplatsen låg i någon av stadsdelarna vilket motsvarar i genomsnitt 166 brott per 1 000 invånare. Motsvarande antal för hela landet var 125 brott.

De stadsdelar med LUA-avtal som hade störst antal anmälda brott var Centrum och Öster i Landskrona, Skärholmen i Stockholm och Södra innerstaden i Malmö, med mellan 311 och 361 brott per 1 000 invånare. Dessa tre stadsdelar hade också flest anmälda brott 2008 och 2009. Stadsdelarna Klockartorpet i Norrköping, Öxnehaga i Jönköping och Hertsön i

Luleå hade minst brott av LUA-områdena i relation till folkmängden. De hade också klart färre anmälda brott än riksgenomsnittet.

DE TRE STADSDELAR med LUA-avtal som har flest anmälda brott karakteriseras av att de är centrala områden med butiker, trafikpunkter, parkeringsplatser, krogar och andra anläggningar som ger stor genomströmning av människor. I vissa områden påverkas den anmälda brottsligheten av polisens spaningsinsatser. Ett exempel är centrala Landskrona, där polisen arbetar särskilt intensivt med narkotikabekämpning och där spaningsinsatserna genererar flera anmälda narkotikabrott och kanske även andra typer av brott.

DE UNDERSÖKTA stadsdelarna tillhör inte de områden som har den högsta registrerade brottsligheten i Sverige. Jämförelse kan göras med andra centrala områden i storstäderna,

där antalet anmälda brott per invånare är högre än i de tre nämnda områdena (Centrum och Öster i Landskrona, Skärholmen i Stockholm samt Södra innerstaden i Malmö). År 2010 anmäldes exempelvis 473 brott per 1 000 invånare på Norrmalm i Stockholm och 448 brott per 1 000 invånare i Centrum, Göteborg.

DE STADSDELAR i undersökningen som har lägst antal anmälda brott i förhållande till folkmängden är ytterstadsområden med en relativt stor andel boende i egna hem, få som bor i hyresrätter och relativt höga inkomster jämfört med övriga områden som studerats.

Elva av 38 stadsdelar hade färre brott per invånare än genomsnittet för hela landet. Nästan alla områden, 36 av 38, hade fler anmälda fall av misshandel jämfört med riksgenomsnittet. Däremot hade en mindre andel, 14 av 38, områden fler stöldbrott och rån. ■

11 utsatta områden har lägre del anmälda brott än riksgenomsnittet

Antal anmälda brott per 1 000 invånare i LUA-områden, år 2010

Foto: iStockphoto

FAKTA

Om statistiken

För att ta fram statistik över anmälda brott i de 38 stadsdelarna har Brå använt samma underlag som för att ta fram den löpande statistiken över anmälda brott.

Underlaget är i huvudsak utdrag från polisens ärendehanteringssystem RAR. Där finns, förutom uppgifter om brottet, brottstidpunkt med mera, vanligtvis uppgifter om brottsplats i form av koordinater.

Den statistik som Brå tagit fram över anmälda brott i de 38 stadsdelarna bygger, till skillnad från den officiella statistiken, på en sammanslagning av koordinater till de undersökta stadsdelarna.

Lästips

Brottsstatistik över de 38 stadsdelarna finns på www.bra.se.

Statistik över socioekonomiska och demografiska förhållanden i områdena finns på www.scb.se. Sök på LUA.

Artikel om kommuner med lokala avtal, Valfärd 4/2009 www.scb.se/valfard

Författare

Leif Petersson

arbetar med brottsstatistik på Brottsförebyggande rådet
tfn: 08-401 87 35
e-post: leif.petersson@bra.se

VILLANDE JÄMFÖRELSER

I statistiken är det ofta intressant att jämföra medelvärden mellan olika grupper. Till exempel kan man vilja jämföra och se vilka grupper som ligger högre eller lägre i medelinkomst. Lite villande är att slutsatserna ibland blir olika med olika sätt att jämföra. Men allt går ändå ihop.

När man jämför två grupper, kan man tycka att statistiken borde ge ett entydigt besked om vilken grupp som har högst genomsnittlig inkomst. Men ibland kan man få resultat som verkar paradoxalt motstridiga.

Titta på följande lilla tabell. Den visar medelvärden av årlig förvärvsinkomst för personer i åldern 20-64 år under år 2009. I tabellen görs uppdelningar mellan offentlig och privat sektor, och mellan kvinnor och män. (Källa: Inkomst- och taxeringsstatistiken.)

På första raden i tabellen ser man att medelinkomsten ligger högre i privat än i offentlig sektor. Detta gäller när man betraktar kvinnor och män tillsammans.

	Medelinkomst per år, kronor	
	Offentlig sektor	Privat sektor
Båda könen	280 000	296 000
Kvinnor	258 000	247 000
Män	329 000	325 000

ANNORLUNDA BLIR det om man istället betraktar kvinnor och män var för sig. För på de följande raderna i tabellen ser man att då blir det tvärtom. Då plötsligt hamnar offentlig sektor över privat sektor i medelinkomst. Och det gäller både för kvinnor och för män, när könen tas vart för sig.

Det här kan verka väldigt motstridigt, att siffrorna verkar ge motsatta besked om vilken sektor som har högst inkomstläge. Man kunde i förstone kanske undra om det inte måste vara något fel i siffrorna. Men siffrorna stämmer, och paradoxen har en fullt naturlig förklaring. Den är ett exempel på vad som ibland kallas "Simpsons paradox", eller "Yule-Simpson-effekten".

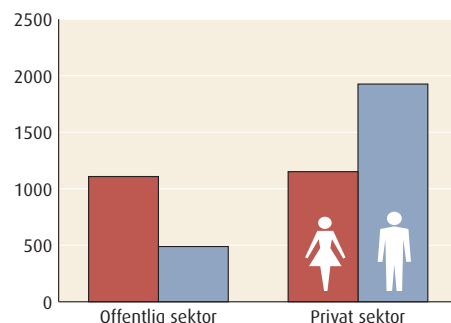
Tabellen nedan visar antalet personer i grupperna. Man ser här att den offentliga och den privata sektorn är mycket olika varandra, när det gäller proportionerna mellan antalet kvinnor och antalet män. I den offentliga sektorn är kvinnorna i stor majoritet gentemot männen, medan i den privata sektorn omvänt

männen är i stor majoritet gentemot kvinnorna.

HÄR FÅR GÅTAN sitt svar. Männen har högre medelinkomst än kvinnorna, som framgår av den första tabellen. Detta drar upp medelinkomsten i privat sektor, som har stor andel män, i förhållande till offentlig sektor med mindre andel män. Genom att skillnaderna mellan männens och kvinnornas inkomster är så stora som de är, så slår den effekten igenom. Medelinkomsten hamnar därför högre i privat än i offentlig sektor, trots att det är tvärtom för kvinnor och män var för sig.

På sätt och vis är det själva matematiken som spelar ett spratt. Det är inte så svårt att se att siffrorna på medelinkomst stämmer matematiskt med varandra. Inkomstsiffrorna på översta raden i första tabellen, för kvinnor och män tillsammans, kan man räkna ut som så kallade vägda medelvärden av siffrorna på raderna under, för kvinnor och män var för sig. Man "väger" då inkomsttalen med antalet kvinnor och män. Uträkningen ser ut så här:

	Antal personer	
	Offentlig sektor	Privat sektor
Kvinnor	1 108 000	1 151 000
Män	489 000	1 926 000

$$\frac{1\,108\,000 \times 258\,000 + 489\,000 \times 329\,000}{1\,108\,000 + 489\,000} = 280\,000$$

$$\frac{1\,151\,000 \times 247\,000 + 1\,926\,000 \times 325\,000}{1\,151\,000 + 1\,926\,000} = 296\,000$$

En liten saga ...

... kan lysa upp vad vi talar om. Ett land någonstans har två lika stora städer, nämligen Nerestad vid havet och Upepestad på en högplatå. I Nerestad bor de allra flesta i höghus och färre i låghus. I Upepestad är det tvärs om, de allra flesta bor i låghus och bara få i höghus. Paradoxalt nog gör det här att man bor högre över havet i låghus än i höghus, genomsnittligt över båda städerna. För höghusen finns mest i Nerestad, nere vid havet.

Här återser vi talen som står på översta raden i den första tabellen. Den här uträkningen ger samma resultat som om man räknar ut medelinkomsten på vanligt sätt direkt från hela sektorerna, med både kvinnor och män tillsammans.

SENSMORALEN är denna: När man jämför medelvärden mellan grupper så måste man tänka på vissa saker. Dit hör inte minst att jämförelsen kan påverkas av om grupperna är olika sammansatta.

Vilken slutsats är då den rätta, kan man fråga sig. Är det offentlig eller privat sektor som man rätteligen kan säga har det högre inkomstläget?

Det beror lite på vad man är ute efter, vilken fråga man vill ha svar på genom siffrorna. Ser man saken från arbetsgivarens sida eller från samhällsekonomi som helhet och talar om kostnaderna för arbetskraften, så kan totalbilden för kvinnor och män tillsammans vara relevant. Ser man det däremot från inkomsttagarnas sida är det kanske snarare relevant med jämförelsen av kvinnor och män var för sig.

Den privata sektorn ligger alltså under den offentliga i inkomster för könen vart för sig. Det kanske kan förvåna lite om man tänker på löneläget i dessa sektorer. Men inkomster och löner är olika saker, och det nämnda förhållandet är knappast så konstigt. För många i den privata

sektorn är egna företagare med ofta låga inkomster.

MEDIANEN ÄR ETT MÅTT som ofta är ett lämpligt alternativ till det vanliga medelvärdet. Medianen kan ibland vara mera rättvisande.

Men medianen kan bete sig på samma paradoxalt "luriga" sätt som vi just såg i fråga om medelvärdet.

KONSUMENTPRISINDEX (KPI) är ett tydligt exempel där det gäller att jämföra på rätt sätt. Där ska man jämföra prisläget på konsumentprodukter över tiden, månad för månad. För att få en renodlad bild av hur prisläget utvecklas följer man då en korg av valda produkter och mäter hur dess prisläge utvecklas.

Annars är det numera tekniskt möjligt att få uppgifter om genomsnittliga priser på produkter som säljs i butikerna. För till exempel soffor kunde man följa medelpriiser på sålda soffor, i stället för prislappar på valda modeller av soffor som vi gör i KPI. Haken är att utvecklingen av medelpriiset per såld soffa inte skulle spegla prisutvecklingen renodlat, genom att förändringar i mixen av olika slags soffor skulle störa för mycket.

LÖNEUTVECKLINGEN i ett yrke är ett ytterligare exempel på hur jämförelser kan vara villande. Även om ingen i yrkesgruppen

får sänkt reallön, så kan det ändå vara möjligt att den genomsnittliga reallönen i gruppen som helhet sjunker över tiden.

Så kan det bli genom att yngre oerfar-na kommer in med relativt låga löner, och samtidigt äldre erfarna slutar med relativt höga löner. En sådan personalomsättning drar ned löneläget. Neddragningen motverkas av de lönelöft som individerna får efter hand under sin karriär i yrket. Nettot för gruppen som helhet kan bli antingen sänkning, höjning eller oförändrat läge. ■

Författare

Martin Ribe
är metodstatistiker
på SCB
tfn: 08-506 948 54
e-post: martin.ribe@scb.se

Att åldras med behag:

Arbetskraftsundersökningarna

Arbetskraftsundersökningarna har funnits i 50 år – och med den betydelse de har som underlag för politiska och andra beslut kommer undersökningen säkert att finnas i 50 år till.

I augusti 2011 var det 50 år sedan SCB gjorde sin första arbetskraftsundersökning (AKU). Bakgrunden till AKU var flera. En viktig faktor var den vikt som målet om full sysselsättning haft i den ekonomiska politiken sedan andra världskriget. En annan var framväxten av arbetsmarknadspolitiken och dess roll som ekonomisk-politiskt medel.

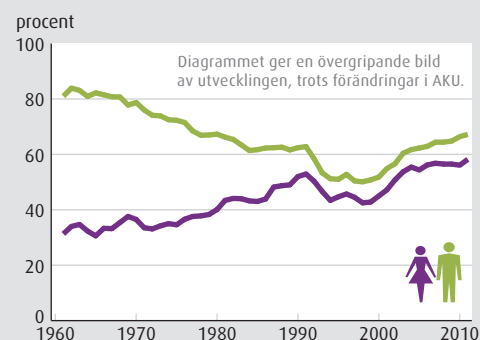
SCB uppmärksammade jubilarerna med ett seminarium den 30 september. Där presenterades fyra artiklar om undersökningen av svenska forskare.

Allt fler äldre kvinnor arbetar

Eskil Wadensjö använder AKU-data för att beskriva de äldres situation på arbetsmarknaden i ett långsiktigt perspektiv. Han konstaterar bland annat att den stora förändringen av sysselsättningen för männens del framför allt drivs av förändringar i pensionssystemen. I rapporten konstateras också att det finns en återkomst av äldre till sysselsättning efter 1990-talets lågkonjunktur. För kvinnor är det en fortsättning på en mer långsiktig trend, medan det för männens del innebär ett trendbrott efter en långvarig minskning av andelen sysselsatta.

Ökad andel äldre arbetar efter 1990-talets kris

Andelen sysselsatta 60–64 år under åren 1961–2011

”De äldres återkomst till arbetsmarknaden – ett långsiktigt perspektiv” av Eskil Wadensjö

Två kriser på arbetsmarknaden

Berndt Öhman gör en jämförande analys av den ekonomiska krisen i början av 1990-talet och den senaste krisen och diskuterar aktuella tendenser på arbetsmarknaden. Han konstaterar bland annat att utvecklingen på arbetsmarknaden skiljer sig åt mellan de två kriserna och att arbetslösheten och sysselsättningen inte utvecklades lika negativt under den senaste. Det beror på att den var betydligt kortare. Han konstaterar att den beskrivning som gjorts av den senaste krisen varit överdrivet kritisk och i efterhand alltför alarmistisk, men att den kvardröjande arbetslösheten alltså kräver stor uppmärksamhet.

”Två kriser på arbetsmarknaden” av Berndt Öhman

Foto: iStockphoto

Långtidsarbetslöshet och konjunktur

Johnny Zetterberg undersöker långtidsarbetslöshetens utveckling på den svenska arbetsmarknaden. Slutsatsen är bland annat att långtidsarbetslösheten med en viss eftersläpning följer arbetslöshetens utveckling över konjunkturen. Variationen i långtidsarbetslöshetens storlek beror mer på de generella möjligheterna att lämna arbetslösheten än på tiden i sig att befinna sig i arbetslöshet.

”Långtidsarbetslöshet och arbetslöshetstider i ett konjunkturperspektiv” av Johnny Zetterberg

Foto: iStockphoto

Foto: Mälton

Från arbetslöshet till jobb

Bertil Holmlund presenterar flödesdata över arbetslöshet och jobbchanser. I sina slutsatser finner han bland annat att chansen för arbetslösa att få ett arbete är klart störst för ungdomar, att personer med kortare arbetslöshetstider har lättare att få ett arbete, att det vanligaste sättet att få ett arbete är ett tillfälligt arbete och att många arbetslöshetsperioder upphör därför att man lämnar arbetskraften, alltså slutar söka jobb av någon anledning.

*”Arbetsmarknadsanknytning och övergång till arbete”
av Bertil Holmlund*

Studenter mer benägna att lämna högskolan i goda tider

När utsikterna på arbetsmarknaden förbättras ökar sannolikheten för att studenterna avslutar sina högskolestudier. De som läser utpräglade yrkesutbildningar är dock mindre känsliga för det ekonomiska läget än övriga.

Statistiska centralbyrån har i en tidigare studie visat att det finns ett samband mellan inflödet till den högre utbildningen (högskolor och universitet) och konjunkturen, mätt som läget på arbetsmarknaden. I dåliga tider ökar efterfrågan på högre studier. Nu har en ny studie visat att det finns ett liknande samband även för utflödet eller avgången från högre studier.

Det finns få internationella studier som kopplar ihop den högre utbildningen och konjunkturen. Vanligare är att behandla sådana sociala eller privatekonomiska faktorer som kan påverka tiden till en högre examen. Undantagsvis undersöks även sambandet med det ekonomiska läget. Resultaten från studier i andra länder tyder på ett samband, men med varierad riktning. En försämrad konjunktur kan leda till längre tid i utbildning på grund av bristande möjligheter att få ett arbete efter studierna. Dåliga ekonomiska tider kan även innebära en snabbare genomströmning i den högre utbildningen på grund av bristen på arbeten att ta vid sidan om. Arbete parallellt med studier anses ofta vara en faktor som försenar tiden till examen.

MED HJÄLP AV en så kallad överlevnadsanalys, det vill säga en studie av hur länge

Lunds universitet är Sveriges tredje största, räknat i antal studenter.

studenter stannar kvar, överlever, i utbildningssystemet har en modell skapats där sannolikheten för avgång skattas. Så länge studenten är registrerad anses han eller hon ha överlevt i systemet. När registreringen upphört har individen fallit ur och blir tillgänglig på arbetsmarknaden.

Precis som i studien av efterfrågan på högre utbildning behövs en variabel som beskriver konjunkturen. Det mått som använts är förvärvsintensiteten, det vill säga andelen sysselsatta individer i åldern 20-64 år inom ett geografiskt avgränsat område. Både den kommunala och den lokala arbetsmarknadens konjunkturer studeras. Den senare avser en grupp kommuner som

omger den ort dit de flesta i regionen arbetspendlar. Förutom förvärvsintensiteten förväntas även sådana faktorer som studenternas socioekonomiska bakgrund, studieskuld, ålder, kön, arbete vid sidan om, föräldrars inkomst samt studieinriktning och studiefas påverka sannolikheten för avgång.

Undersökningsperioden begränsar sig till åren 1996-2009 och omfattar studenter som varit kontinuerligt registrerade under studietiden. De som gör studieuppehåll ingår inte.

Bland de studenter som ingår i studien är det vanligast att ha läst någon av inriktningarna Samhällsvetenskap, Juridik, Handel och administration, Naturveten-

Studierna tog i genomsnitt 3,6 år

Utflödets egenskaper

Inriktning	Antal	Medelålder		År i utbild	Andel individer (%) med				Skuld CSN, kr
		utflöde	Inflöde		Minst en förälder med universitetsutbildning	svensk bakgrund	arbetsinkomst under studietiden	ingen skuld till CSN	
Totalt	360 431	29,7	26,0	3,6	41	84	94	32	103 233

Källa: Högskoleverket och Statistiska centralbyrån

Stark ekonomi gör att fler avslutar studier

Sannolikhet för utflöde från högre studier, Cloglogskattning i diskret tid för åren 1996–2009

Konjunkturvariabel	Hazardkvoter	
	Samtliga utbildningar	därav
Förvärvsintensitet kommun	1,020	
Förvärvsintensitet kommun ¹⁾ , viktad	1,024	
Förvärvsintensitet lokal arbetsmarknad	1,034	1,025

Anmärkning: Samtliga skattningar är signifikant skilda från noll med 99 procents sannolikhet.

1 Den kommunala förvärvsintensiteten har viktats med studenternas historiska flyttströmmar efter examen.

Värden över 1,0 innebär ökad sannolikhet för avgång medan värden under 1,0 indikerar att utflödet hålls tillbaka. Ett värde på **1,034** innebär exempelvis att om andelen sysselsatta ökar med en procent ökar sannolikheten för att studenter ska avsluta sina studier med **3,4 procent**.

Lästips

Artikeln baseras på en kommande artikel av Fredrik Andersson och Eva Hagsten (2011) **Konjunkturberoende i utflödet från högre studier**, Statistiska centralbyrån. Metoden som använts kallas Cloglog och estimaten hazardkvoter.

Läs också **Konjunkturen påverkar intresset för högre studier** i Valfärd 2/2010 eller **Konjunktorkänslighet i efterfrågan på högre utbildning**, en panelstudie av förvärvsintensitetens inverkan på andelen sökande och nybörjare av Eva Hagsten och Fredrik Andersson i Ekonomisk debatt, årgång 38(8).

skap, Teknik och tillverkning, Hälso- och sjukvård, Social omsorg eller Pedagogik och lärarutbildningar.

Under den studerade perioden minskade studenternas medelålder från 26 till 25 år. Såväl inflödet som utflödet uppvisade också tydliga tecken på föryngring. Omkring två femtedelar av de studenter som slutat läsa kommer från studievana hem. Studenterna i naturvetenskap var yngst när de registrerade sig för första gången. Studierna tog i genomsnitt 3,6 år. Majoriteten studenter hade svensk bakgrund och de flesta arbetade dessutom i viss utsträckning parallellt med studierna.

RESULTATEN FRÅN ANALYSEN visar att det finns ett tydligt samband mellan utflödet från högre studier och konjunkturen. När läget på arbetsmarknaden förbättras ökar sannolikheten för avgång. Värden för den så kallade hazardkvoten som är över 1,0 innebär ökad sannolikhet för avgång medan värden under 1,0 indikerar att utflödet hålls tillbaka. En höjning av förvärvsintensiteten med en procentenhet signalerar här en ökad sannolikhet för avgång med 2–3,4 procent beroende av vilken arbetsmarknad som studeras.

Eftersom den arbetsmarknad dit studenterna kommer att flytta efter examen är okänd, har den kommunala konjunkturen korrigerats för studenternas historiska flyttströmmar, som i allmänhet går i riktning mot storstäderna. Denna åtgärd stärkte sambandet med konjunkturen något, men precis som i studien av efterfrågan på högre utbildning är det även här förhållandena på den lokala arbetsmarknaden som påverkar mest.

Unga studenter är mer känsliga än övriga för utvecklingen på arbetsmarknaden. När en poängskörd motsvarande kandidat- eller magisternivå uppnåtts stiger dessutom känsligheten för konjunkturen. Resultaten visar vidare att de som läser yrkesutbildningar i mindre grad än övriga påverkas av konjunkturen inför beslutet att avsluta studierna. Detta kan bland annat hänga samman med att sådana utbildningar ofta kräver legitimation för att yrket ska få utövas.

Även andra faktorer än konjunkturen är av betydelse för när studierna avslutas. Högutbildade föräldrar, arbete parallellt och ackumulerad studieskuld förlänger tiden i utbildning medan svensk bakgrund

och låg föräldrainkomst förkortar den. Kvinnornas studier är känsligare för konjunkturen än männens.

NÄR NU BÅDE bilden av inflödet till och utflödet från den högre utbildningen finns tillgänglig ser det ut som om det högre utbildningssystemet i viss mån fungerar som konjunkturregulator. Systemet håller således tillbaka arbetslösheten under dåliga tider, både genom att fler söker sig till högre utbildning och genom att fler dröjer sig kvar i utbildning. ■

Författare

Eva Hagsten
arbetar med ekonomisk analys på SCB
tfn: 08-506 942 27
e-post: eva.hagsten@scb.se

Hur bra har vi det jämfört med andra?

Australiensarna är lyckligast i världen och svenskarna är lyckligast i Europa. Det visar ett index som tagits fram av OECD och som mäter hur bra befolkningen mår i 34 industriländer.

”Your better life index” omfattar bland annat parametrarna säkerhet, arbetstider, miljöaspekter, utbildning, arbetslöshet, förväntad livslängd och hushållens disponibla inkomst.

Källa: OECD
www.oecdbetterlifeindex.org

2 500 unga smittas av hiv varje dag

Varje dag smittas 2 500 unga i världen av hiv. Störst risk att smittas löper flickor och unga kvinnor. Det visar en ny rapport som bland andra UNICEF och UNAIDS står bakom. Enligt rapporten, som bygger på siffror från 2009, är 41 procent av alla nyligen hivsmittade vuxna i åldersgruppen 15–24 år och uppskattningsvis har fem miljoner personer mellan 15–24 år hiv. Mer än 60 procent av dem är kvinnor. I länder söder om Sahara är samma siffra 72 procent.

Källa: UNICEF www.unicef.se

Omhändertagna pojkar blir fler

Antalet barn och unga som är placerade eller omhändertagna utanför det egna hemmet fortsätter att öka. Störst är ökningen bland pojkar mellan 13 och 17 år där andelen mer än fördubblats sedan 2005. Huvudskälet är den allt större gruppen ensamkommande flyktingbarn. Nästan 25 000 barn och unga var placerade eller omhändertagna någon gång under 2010. Det motsvarar drygt en procent av alla i åldersgruppen 0–20 år.

Källa: Socialstyrelsen
www.socialstyrelsen.se

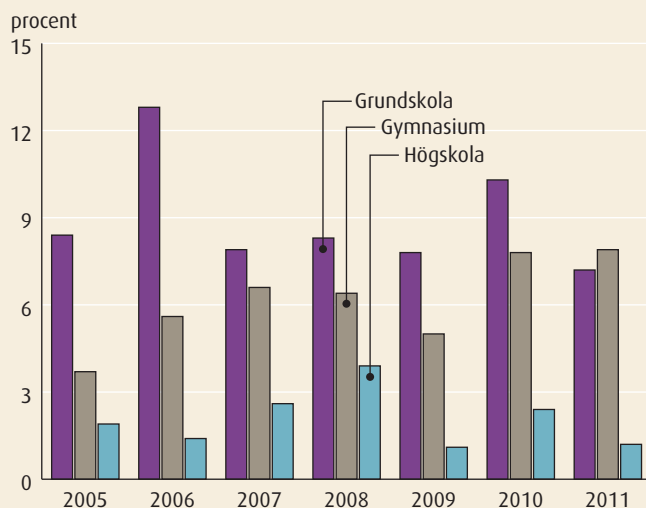
Svenskar allt mer toleranta

Andelen svenskar med extremt negativa attityder till mångfald har minskat sedan förra året. Det visar 2011 års mångfaldsbarometer från Uppsala universitet. Svenska folket har överlag stabila toleranta attityder till mångfald men umgås i regel inte särskilt mycket med utomeuropeiska invandrare. Mest toleranta och positiva till etnisk mångfald är kvinnor och personer med högre utbildningar.

Samtidigt som inställningen till etnisk mångfald i stort sett är positiv, finns det indikatorer på att höga krav ställs på invandrare i allmänhet. Påståendet ”invandrarna har skyldighet att anpassa sig till vårt lands vanor” fick 81 procent instämmande svar. En majoritet av den svenska befolkningen anger också att vissa invandrargrupper inte kommer att kunna integreras i det svenska samhället.

Andelen svenskar med extremt negativa attityder till mångfald har minskat till 5 procent jämfört med 2010 års mätning som låg på 6 procent. Det är framförallt män som har extremt negativa attityder, 7 procent jämfört med 4 procent för kvinnor. Bland de med enbart grundskoleutbildning är det fler som har extremt negativa attityder jämfört med de som har högskoleutbildning.

Extremt negativa attityder till mångfald utifrån utbildningsnivå

Källa: Uppsala universitet www.uu.se

15 000 hemsidor med rasistiskt innehåll

Under de senaste åren har det skett en dramatisk ökning av antalet rasistiska hemsidor. Det finns cirka 15 000 hemsidor på internet med rasistiskt innehåll och hatiska uttalanden. Dessutom sprids mycket hat via kommentarsfält på nätet.

Diskrimineringsombudsmannen fick år 2010 in 2 892 anmälningar om diskriminering varav 101 var för diskrimineringsgrunden religion eller annan trosuppfattning och 761 anmälningar för grunden etnisk tillhörighet. Året innan kom det in 64 anmälningar för diskrimineringsgrunden religion eller annan trosuppfattning.

Källa: Arbetsmarknadsdepartementet
www.regeringen.se

NIKOTIN OCH ALKOHOL vanligare hos barn och unga med funktionsnedsättning

Majoriteten av alla elever med funktionsnedsättning anser sig vara friska och trivs med livet trots att de oftare upplever psykisk ohälsa, oftare utsätts för mobbning och har sämre levnadsvanor jämfört med barn utan funktionsnedsättning. När det gäller levnadsvanor finns det tydliga skillnader mellan barn med och utan funktionsnedsättning. Rökning, snusning och riskbruk av alkohol är vanligare bland elever med funktionsnedsättning än elever utan. De är också mindre fysiskt aktiva och löper därmed större risk för framtida ohälsa.

Källa: Statens folkhälsoinstitut
www.fhi.se

BÖCKER FRÅN SCB

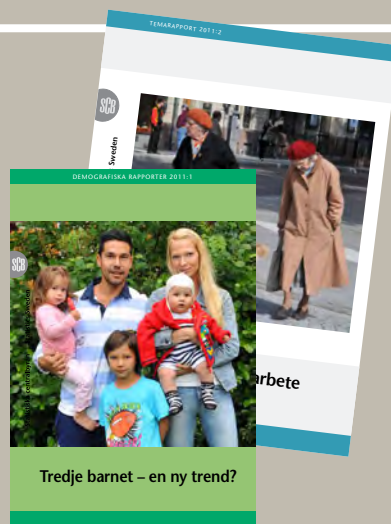
TREDJE BARNET – en ny trend?

Sedan slutet av 1990-talet har det blivit vanligare att skaffa ett tredje barn. Ökningen är störst i storstadsområdena och nu är det där som allt fler skaffar ”trean”. Tidigare var trebarnsfamiljerna först i storstäderna.

Rapporterna kan hämtas som pdf på www.scb.se och beställas i tryckt form från e-post: publ@scb.se

Män får högre pension än kvinnor

SCB har i rapporten Om övergång från arbete till pension undersökt skillnaderna i pension mellan pensionärer födda 1930 och 1940. Resultaten visar att män födda 1940 har högst genomsnittlig pension. År 2009, då de var 69 år, hade de en genomsnittlig pension på nästan 250 000 kronor. Det är 85 000 kronor mer än vad kvinnor födda 1930 hade i pension samma år. Den stora skillnaden mellan könen beror bland annat på att kvinnorna deltid arbetat i betydligt högre grad än männen.

Rekordmånga skolkare

Mer än 16 200 elever fick sitt studiebidrag indraget på grund av skolk förra läsåret. Det motsvarar 4,3 procent av alla gymnasister.

Aldrig tidigare har så stor andel skolkare rapporterats till Centrala studiestödsnämnden. Två tredjedelar av de studerande som fått studiebidraget indraget på grund av skolk får ett återkrav från CSN. Ungefär 25 procent av återkraven hamnar för indrivning hos Kronofogden.

Det är flest pojkar som skolkar och fristående skolor rapporterar en större andel skolkare än kommunala skolor. Största andelen skolkare rapporteras i Stockholm före Skåne, Örebro och Gotland. Längst ner på listan syns Kronoberg, Dalarna, Västerbotten, och Gävleborg.

Källa: Centrala studiestödsnämnden, www.csn.se

Tusentals utländska akademiker till arbetsmarknaden

Personer som är bosatta i Sverige och har en utländsk examen kan få den bedömd av Högskoleverket. Bedömningarna visar vilken svensk examen som utbildningen ifråga motsvarar. Bedömningsansökningarna, som har ökat avsevärt de senaste åren, gäller utbildningar från totalt 139 av världens länder.

Förra året ansökte 5 700 personer om att få sin utbildning bedömd, en ökning på 13 procent jämfört med föregående år. Av dem utfärdade Högskoleverket närmare 4 200 bedömningar. I antal motsvarar det samtliga som årligen examineras vid ett lärosäte av storleken Stockholms eller Uppsala universitet.

De största länderna, antal inkomna ansökningar för bedömning, 2010

Utbildningsland	Antal ansökningar	Ökning/minskning
Irak	885	-21 %
Ryssland	272	20 %
Iran	248	38 %
Polen	210	13 %
Storbritannien	182	27 %
USA	172	12 %
Tyskland	143	11 %
Rumänien	126	12 %
Thailand	125	45 %
Ukraina	116	22 %

Källa: Högskoleverket www.hsv.se

SCB-siffran

60 minuter

per dag ägnar sig kvinnor åt social samvaro, medan männen lägger 48 minuter på samma aktivitet. De senaste tio åren har vi minskat tiden för social samvaro med 12 minuter.

Källa: Tidsanvändningsundersökningen, SCB

Fritidshus ovanligare bland personer med utländsk bakgrund

Enligt SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) är det vanligare att personer med utländsk bakgrund åker på en semesterresa än att personer med svensk bakgrund gör det. När det däremot gäller tillgång till fritidshus, husbil, husvagn eller båt som man kan övernattna, är detta vanligare bland personer med svensk bakgrund. Bland män med svensk bakgrund har 6 av 10 tillgång till fritidshus jämfört med 3 av 10 bland män med utländsk bakgrund.

Semesterresa vanligare bland dem med utländsk bakgrund

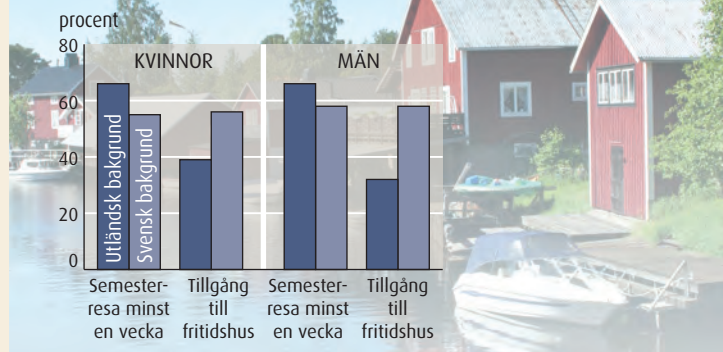

Foto: Lillebror Allin

6 av 10 manliga arbetare är överviktiga

Det är tydliga skillnader i levnadsförhållanden mellan personer i arbetaryrken och personer i tjänstemannaryken.

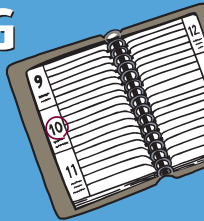
Bland män är till exempel 61 procent av arbetarna och 53 procent av tjänstemännen överviktiga, varav 15 respektive 9 procent klassas som feta, dvs. har ett BMI över 30. Bland kvinnor är förhållandena ungefär desamma, men nivåerna är överlag lägre bland kvinnor än bland män. Detta visar SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF).

Även för rökning och motion syns tydliga socioekonomiska skillnader. Drygt var femte kvinnlig arbetare röker dagligen jämfört med ungefär var tionde kvinnlig tjänsteman. Vidare är det 21 procent av de manliga arbetarna och 17 procent av de kvinnliga som aldrig motionerar, medan motsvarande andelar bland tjänstemännen är 12 respektive 9 procent.

PÅ GÅNG

4 oktober
Demokratidagen
Stockholm

27 oktober
Aktuell demografisk analys
Stockholm

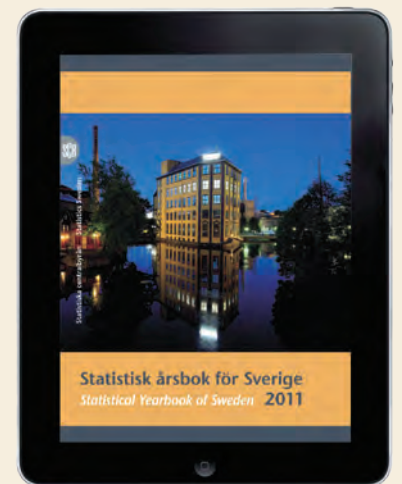

Hur duktiga är vi på att lösa vardagliga uppgifter?

I dagens moderna samhälle krävs det att vi använder information och teknik i vårt arbete och i vår vardag. Ju bättre vi är på att använda information och verktyg, desto mer effektivt kan vi delta i arbetslivet och i samhället. **Men har de vuxna svenskarna de kunskaper och färdigheter som behövs i informationssamhället? Vilka skillnader finns mellan grupper i befolkningen och mellan olika länder?** Det ska vi få svar på genom den internationella undersökningen PIAAC som nu ska göras i Sverige. Undersökningen tittar också på våra läs- och räknerekunskaper och är den största internationella undersökningen som gjorts om vuxnas kunskaper och färdigheter.

Statistisk årsbok – nu som app

I slutet av september släppte SCB Statistisk årsbok 2011 som en gratis applikation till Apples läsplattor, iPad. Du som användare kan på ett enkelt sätt navigera mellan de olika ämnesområdena, spara dina favoriter, och dela med dig av det du tycker är intressant till dina vänner genom Facebook eller e-post.

Källa: Statistiska centralbyrån www.scb.se

Populärt att gifta sig i storstäder

I Öckerö kommun är befolkningen mest giftaslysten i hela landet. Där är det så kallade giftermålstalet 1,47. I kommunerna Staffanstorp, Lerum, Oxelösund och Botkyrka är det också rusning till vigselförrättaren. I Älvdalen och Överkalix är det däremot läget ett annat. Där ligger giftermålstalet under 0,60.

Giftermålstalet är ett mått som visar hur vanligt det är att gifta sig i olika regioner. Giftermålstalet beräknas genom att jämföra antalet giftermål i en region med det förväntade antalet giftermål regionen, i förhållande till befolkningens ålderssammansättning.

Om det är precis så vanligt att gifta sig som i hela landet får kommunen värdet 1,00. Ett giftermålstal över 1,00 innebär att det är vanligare med äktenskap än för landet i genomsnitt.

Läs mer om giftermål
på sidan 8

Giftermålstal per kommun
åren 2006–2010

- 1,20 – 1,47
- 1,02 – 1,20
- 0,98 – 1,02
- 0,80 – 0,98
- 0,57 – 0,80

